

VIEŠOJO INTERESO APIBRĒŽIMO MIESTO PLĒTROJE KLAUSIMU

D. Bardauskienė, V. Rudokas, E. Staniūnas

Trys situacijos, kuriose iškyla “visuomenės intereso apibrėžimo urbanistinėje plėtroje” reikalas:

- 1. Kuomet reikia nuspręsti,
kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė,
o kas turėtų būti individo kompetencijoje;**
- 2. Kuomet reikia reglamentuoti
“visuomenės dalyvavimą” miesto plėtroje;**
- 3. Kuomet reikia reglamentuoti
gėrybių perskirstymą visuomenėje,
atsirandantį teritorijų planavimo dokumentų sprendimų pasėkoje.**

1

**Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė,
o kas turėtų būti individo kompetencijoje?**

Kaip į šį klausimą sprendžia Lietuvos įstatymai?

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

LR Konstitucija pasako labai mažai ir apibendrintai:

- 1 - tai, kad, kad visuomenė yra viena, o individas – kita,
- 2 - kad ir visuomenė ir individas yra svarbu,
- 3 - kad visuomenė turi būti atvira, teisinga ir darni.

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Teritorijų planavimo įstatymas padaro du dalykus:

- 1) pateikia detalių “teorinį” visuomenės apibrėžimą.
Įstatymas sako: “**Visuomenė** – vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų, taip pat jų asociacijos, organizacijos arba grupės”).
- 2) praktiškai paskirsto miesto plėtros kompetenciją visuomenei ir individui
 - a) jiems padalindamas planavimo veiklą (dalį planų pavesdamas rengti visuomenės valdžios institucijoms, o dalį leisdamas rengti individams);
 - b) Nurodydamas veiklos (planų) turinį.

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Ar čia kur nors slypi visuomenės interesų (jos veiklos sferos) “neapibrėžtumas”? Jei slypi, tai – kur?

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Teritorijų planavimo įstatymas padaro du dalykus:

- 1) pateikia detalių “teorinį” visuomenės apibrėžimą.
Įstatymas sako: *“Visuomenė – vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų, taip pat jų asociacijos, organizacijos arba grupės”*).
- 2) praktiškai paskirsto miesto plėtros kompetenciją visuomenei ir individui
 - a) jiems padalindamas planavimo veiklą (dalį planų pavesdamas rengti visuomenės valdžios institucijoms, o dalį leisdamas rengti individams);
 - b) Nurodydamas veiklos (planų) turinį.

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Lietuvos teisinis reglamentas “serga” dviem “ligomis”:

Pirmoji “liga” - prieštaringumas.

- Teritorijų planavimo įstatyme pateiktas kategorijos “visuomenė” apibrėžimas prieštarauja Lietuvių kalbos žodynui;
- Teritorijų planavimo įstatyme pateiktas kategorijos “visuomenė” apibrėžimas prieštarauja Konstitucijai (pagal ją visuomenė nėra atskiri asmenys);
- Teorinis kategorijos apibrėžimas įstatyme nederą su praktiniais jo veiksmiais: kam planavimo kompetenciją kažkaip skirstyti, jei visuomenė, individas, individų grupė yra vienas ir tas pats?

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Lietuvos teisinis reglamentas “serga” keliomis “ligomis”:

2. Antroji “liga” – reglamento nepagrįstumas.

Lietuvos teisė neatsako į klausimą kokiu pagrindu ji skiria dalį veiklos visuomenės valdžios institucijoms, o dalį – individams.

Reglamentą kaip ir turime, bet paaiškinti, kodėl jis yra toks – negalime.

Kuo miesto plėtroje turi užsiimti visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Egzistuoja dvi visuomenės ir individo kompetencijos skaidymo principo “formulės”.

Kuo užsiimti miesto plėtroje turi visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

I “formulė”:

visuomenės gėrybės yra

visiems prieinamos (nedalomos) gėrybės.

Bandant formulę taikyti miesto plėtrai:

Oro, pavyzdžiui, pasidalinti negalime - juo užsiimti turėtų visuomenė.

Miesto žemę pasidalinti galime, taigi, jos naudojimas galėtų būti individų reikalas.

Bet miesto oro kokybė ir miesto žemės naudojimas – susiję dalykai.

Visuomenės ir individų interesai gali kirstis. Kaip tokiu atveju elgtis?

Kuo užsiimti miesto plėtroje turi visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

II “formulė”:

**visuomenė turi užsiimti gėrybėmis, kurių individas
pagaminti negali.** Tai - subsidiarumo principo variantas.

*Ir šiuo atveju neišvengsime to, kad
visuomenės ir individų interesai gali kirstis.
Neišvengsime ir klausimo, kaip tokiu atveju elgtis.
Jį aptariame 3 situacijoje.*

Kuo užsiimti miesto plėtroje turi visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Kaip, šiais principais besiremiant, galėtume skirstyti visuomenės ir individo kompetenciją miesto plėtroje?

Kuo užsiimti miesto plėtroje turi visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Individas negali sukurti gėrybių, kurių kūrimas išaina už jo nuosavybės, jo teisių ribų.

Demokratinėje valstybėje atskiras individas negali užsiimti visų individų veiklos reglamentavimu - valstybės valdymu. Tai turėtų būti visuomenės "interesas".

Visuomenė turėtų užsiimti didžiąja dalimi ekologinės pusiausvyros, socialinės darnos ir ekonominės plėtros prielaidų „gamybos“. Ne tiktai oras, bet ir upės, ir gyvenimo normų garantavimas ir daugelis kitų dalykų fiziškai negali būti išdalinti individams.

Kuo užsiimti miesto plėtroje turi visuomenė, o kas turėtų būti individo kompetencijoje?

Siūlymai:

- 1) Teritorijų planavimo įstatyme visuomene vadinti ne atskirus asmenis ar jų grupes, o “istoriškai susidariusią žmonių, kuriuos jungia gamybiniai santykiai, visumą, ” – kaip sako Lietuvių kalbos žodynas.
- 2) Įstatymas taptų moraliai “tvirtesnis”, jei nurodytų principus, kuriais remdamasis ji skirsto miesto plėtros kompetenciją visuomenei ir individui.
- 3) Teisinėje sistemoje reikėtų aiškiai atskirti du dalykus: miestų teritorinės plėtros valdymą ir pačią teritorinę plėtrą (statybas ir pan.).

Valdymu turi užsiimti visuomenės savivaldos institucijos, o plėtra – juridiniai asmenys.

Teisę kurti savo nuosavybės plėtojimo planus turi turėti jos savininkai. Ir nieko jie neturėtų prašyti, kad tą teisę jiems kas nors perleistų, išnuomotų ar parduotų.

Visuomenė savo ruožtu pači turėtų užsiimti valdymu, ir šių funkcijų niekam neperleidinėti, miestų plėtros valdyme – taip pat.

2

**“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje
apibrėžtumo problemos**

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Žodis “visuomenė” Lietuvoje turi didelį moralinį svorį.

Koks bebūtų teisinis reglamentas, virš jo visuomet lygtai tvyro nuosprendis:

“Visuomenė visada teisi”

Kaip rodo patirtis, miestų plėtros praktikoje iškyla įprastosios ir moralinės – “teisių” kolizijos, beje, dažnai nesibaigiančios vien sąžinės graužatim...

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Geriausiai problemą atskleidžia ši situacija:

Savivaldybė parengia kokio nors plano projektą.

- Ateina miesto gyventojas (**visuomenė !**, anot Įstatymo), ir reikalauja kažkaip pakeisti projektą.

Problema išryškėja, kai

- ateina kitas miesto gyventojas (**kita visuomenė !**, anot Įstatymo), ir reikalauja projektą pakeisti priešingai.

Problema dar labiau išryškėja, kai

- Plano rengėjai susimąsto, kad visi miesto gyventojai (tarp jų netgi ir jokios nuomonės nepareiškę) yra **visuomenė (!) taip pat**.

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Tezė “Visuomenė visuomet teisi” čia jau mažai ką gelbsti.

**Taigi, kiek mieste gali būti visuomenių,
ir kaip su jomis apseiti?**

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Viskas spręstųsi aiškiau ir paprasčiau, jeigu laikytumės savosios kalbos - **miesto visuomene vadintume visa miesto gyventojų visumą**.

Atskiri suinteresuoti asmenys yra visuomenės elementai, bet ne visa visuomenė.

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Suinteresuoti asmenys, rengiant miesto plėtros valdymo dokumentus, gali ir turi kreiptis dviem atvejais.

Pirmasis atvejis.

– Kai jie mano, kad gali būti pažeistos jų teisės (nuosavybė, sveikos gyvenimo sąlygos, ir pan.).

Miesto plėtros dokumentai jų teisių pažeisti negali, o, jei kaip tai jas paliečia – miesto visuomenė valdžios asmenyje su asmeniu turi susitarti dėl kompensacijos.

Antrasis atvejis.

-Miesto piliečiai yra intelektualiniai ir finansiniai miesto ištekliai, socialinis jo kapitalas. Jų ketinimai, idėjos, mintys, pasiūlymai gali būti labai naudingi, rengiant miesto plėtros valdymo dokumentų sprendinius.

Šiuo atveju miesto visuomenė ir suinteresuoti asmenys yra partneriai – taip jie ir turi vienas kitą ir save priimti.

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Miesto visuomenė (tikraja šio žodžio prasme ir visu jo moraliniu ir teisiniu „svoriu“) gali „dalyvauti“ miesto plėtros valdyme tikrai dviem būdais:

- a) išrinkdama savo atstovus į miesto valdžios instituciją ir pareikšdama savo nuomonę per ją,
- b) pareikšdama savo nuomonę tiesiogiai - referendumo (apklausos) būdu.

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Svarstant klausimą, kaip apseiti su miesto “visuomene”, manyčiau, jog visuomenės ir visų individų labai reikėtų aiškiai skirti:

- 1) Miesto visuomenės nuomonę apie naudą, ir
- 2) Naudą miesto visuomenei.

Tai – **nebūtinai** skirtingi dalykai, bet jie **gali** skirtis. Tai reikia pripažinti, ir abu stengtis deklaruoti.

Rūkiusių ir nerūkiusių gydytojų vyrų mirtingumas Didžiojoje Britanijoje 1971-1991 m – www.jaunimo-centras.lt/index.php?m=74&l=30,

“Visuomenės dalyvavimo” miesto plėtroje apibrėžtumo problemos

Siūlymai:

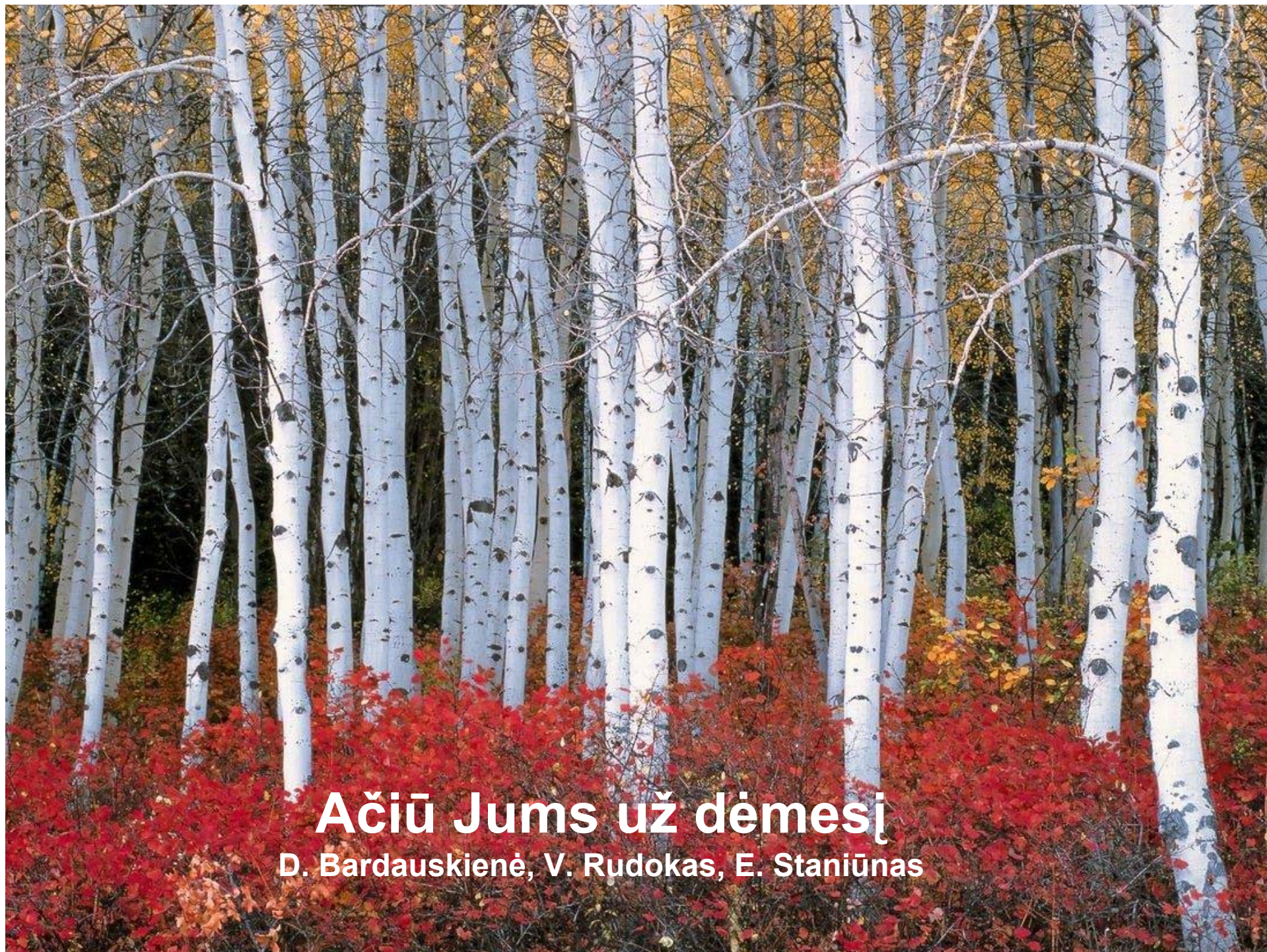
1) Teisinėje miestų plėtros valdymo sistemoje reikėtų aiškiau atskirti suinteresuotų asmenų dalyvavimą joje ir miesto visuomenės dalyvavimą, priimant sprendimus. Turėtų būti aiškiau aprašyti ir vieno ir kito „dalyvavimo“ atvejai, jų prasmė, būdai ir moralinis bei teisinis „svoris“.

2) “Dalyvauti” miesto plėtroje turėtų trys komponentai:

- suinteresuoti asmenys,**
- visuomenės nuomonė, ir**

- (kiek įmanoma) objektyvus naudos visuomenei vertinimas.

(Pasekmių vertinimas galėtų būti vienas iš objektyvios naudos (ar žalos) visuomenei atskleidimo ir deklaravimo būdų).

Ačiū Jums už dēmesj

D. Bardauskienė, V. Rūdokas, E. Staniūnas